

מקור המאמר בזהר פרשת וישלה דף קסו ע"א-ב
מעלת הנוהג בהכנעה ובענוה

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים, אָמַר רַבִּי אַבְא וְכִי אֲמַאי
אֲתַעַר אֵיהּוּ לְגַבִּיהַ דְּעֵשׂוֹ, וְטַב הָוָה לֵיהּ
לְאַשְׁתּוּקֵי מִנִּיהּ. אָלֵא אָמַר יַעֲקֹב יְדַעְנָא דְּעֵשׂוֹ חַיִּישׁ
לֵיהּ לִיקְרָא דְאַבָּא וְלַעֲלָם לָא אֲרַגִּז קַמִּיהּ, וְהָא
יְדַעְנָא הוּאִיל וְאַבָּא קָיָים לָא מְסַתְּפִינָא מִנִּיהּ, אֲבָל
הִשְׁתָּא דְאַבָּא קָאִים בְּעֵינָא לְאַתְפִּיסָא עַמִּיהּ, מִיַּד
וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי
יב) טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לֹא מִמַּתְכַּבֵּד וְחָסֵר
לֶחֶם, הֵאֵי קָרָא עַל יֵצֵר (דף קסו ע"ב) הָרַע אֲתַמָּר, בְּגִין
דְּאֵיהּוּ מְקַטְרָגָא תְּדִיר לְגַבִּי בְּנֵי נָשָׂא, וַיֵּצֵר הָרַע אֵיהּוּ
אָרִים לְבִיהּ וְרַעוּתִיהּ דְּבַר נָשׁ בְּגַאֲוָתָא וְאִזִּיל
אַבְתְּרִיהּ מִסְּלָסַל שְׁעָרִיהּ וּבְרִישִׁיהּ עַד דְּאֵיהּוּ אֲתַנְּאִי
עָלֶיהּ וּמְשִׁיךְ לֵיהּ לְגִיהֶנָם.

אֲבָל טוֹב נִקְלָה, הֵהוּא דְלָא אִזִּיל אַבְתְּרִיהּ דְּיֵצֵר
הָרַע וְלָא אֲתַנְּאִי כָלָל וּמְאִיךְ רוּחִיהּ וְלְבִיהּ
וְרַעוּתִיהּ לְגַבִּי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְדִין הֵהוּא יֵצֵר
הָרַע מִתְּהַפְּךְ לְעֶבֶד לֹא, דְלָא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה עָלוּי,

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים. אָמַר
רַבִּי אַבְא, וְכִי מָה הוּא
הַתְּעוּרָר אֶל עֵשׂוֹ? וְטוֹב הָיָה
לוֹ לְשַׁתְּקַ מִמֶּנּוּ. אָלֵא, אָמַר
יַעֲקֹב, יוֹדַע אֲנִי שְׁעֵשׂוֹ
חוֹשֵׁשׁ לְכָבוֹד אַבְא וְלְעוֹלָם
לֹא הֲרַגִּזוּ אוֹתוֹ, וְהֲרִינִי יוֹדַע,
שֶׁהוּאִיל וְאַבְא קָיָים, אֲנִי
פוֹחַד מִמֶּנּוּ, אֲבָל עֲכָשׁוּ
שְׁאַבָּא קָיָים, אֲנִי רוֹצֵה
לְהַתְּפִיֵס עִמּוֹ. מִיַּד - וַיִּשְׁלַח
יַעֲקֹב מִלְּאָכִים לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָכִים, רַבִּי
שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב)
טוֹב נִקְלָה וְעֶבֶד לֹא מִמַּתְכַּבֵּד
וְחָסֵר לֶחֶם. פְּסוּק זֶה נֹאמַר
עַל יֵצֵר הָרַע, מְשׁוּם שֶׁהוּא
תְּמִיד מְקַטְרָג לְבְנֵי אָדָם,
וַיֵּצֵר הָרַע מְרִים לְבוֹ וּרְצוֹנוֹ
שֶׁל הָאָדָם בְּגַאֲוָה, וְהוֹלֵךְ
אַחֲרָיו, מְסַלְסֵל בְּשַׁעְרוֹ
וּבְרִאשׁוֹ, עַד שֶׁמִּתְּגָאָה עָלוּי
וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְגִיהֶנָם.

אֲבָל טוֹב נִקְלָה - אוֹתוֹ שֶׁלֹּא
הוֹלֵךְ אַחֵר יֵצֵר הָרַע וְלֹא
מִתְּגָאָה כָּלָל וּמִנְמִיךְ רוּחוֹ
וְלְבוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא, וְאֵז אוֹתוֹ יֵצֵר הָרַע מִתְּהַפְּךְ לוֹ לְעֶבֶד, שֶׁלֹּא יְכוּל לְשַׁלְטָ

וְהָיָא בַר נֶשׁ שְׁלִיט עֲלוֹי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ.

מִמַּתְכַּבֵּד, כְּמָה דְאִמְרָן דְאִיהוּ אוֹקִיר גְּרַמְיָה מִסְלִסְל בְּשַׁעְרֵיהָ אֶתְגָּאִי בְרוּחִיהָ, וְאִיהוּ חֲסַר לָחֶם, חֲסַר מְהִימְנוּתָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ויקרא כא) לָחֶם אֱלֹהֵיוּ וְגו' (ויקרא כא) לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרִּיבֵם וְגו'.

דְּבַר אַחַר טוֹב נִקְלָה וְעֵבֵד לוֹ, דָּא יַעֲקֹב דְמֵאִיד רוחיה לגביה דיעשו. בגין דלבתר ליהוי עבד לוֹ וְיִשְׁלֹט עֲלוֹי וְיִתְקִיִּים בֵּיה (בראשית כו) יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאוּמִים וְגו', וְעַדִּין לָא הָוָה זְמַנְיָה כְּלָל. אֶלָּא בְּגִין דְסָלִיק לִיָּה יַעֲקֹב לְבַתֵּר יוֹמִיא, וְעַל דָּא הָוָה מֵיֵד נִקְלָה. וְלְבַתֵּר הָהוּא דְאִיהוּ מִתְכַּבֵּד יְהִיא עֵבֵד לוֹ, הָהוּא דְאִיהוּ חֲסַר לָחֶם יְהִיא עֵבֵדָא לְהָהוּא דִּיהִבוּ לִיָּה רוּב דְגֵן וְתִירוּשׁ.

תָּא חַזִּי, עַל דָּא בְּגִין דִּידַע יַעֲקֹב דְאַצְטְרִיךְ לִיָּה, הַשְׁתָּא אֶתְהַפֵּךְ לִיָּה נִקְלָה. וְיִזְתַּר חֲכָמָה וְעַקִּימוּ עֵבֵד בְּדָא, מִכָּל מַה דְעֵבֵד לְגִבִּי דִיעֲשׂוּ. דְאִילוּ הָוָה יְדַע עֲשׂוּ חֲכָמָה דָּא יִקְטִיל לִיָּה לְגְרַמְיָה וְלָא יִיְתִי לְדָא, אֲבָל כְּלָא עֵבֵד בְּחֲכָמָתָא, וְעַלִּיָּה אָמְרָה חֲנָה (שמואל א ב) יִי יַחַתּוּ מְרִיבּוֹ וְגו' וְיִתְּן עֵז לְמַלְכוֹ וְגו'.

לְעֲשׂוֹ. שְׂאֵלוּ הָיָה יוֹדַע עֲשׂוּ חֲכָמָה זו, יְהַרְג אֶת עֲצָמוֹ וְלֹא יָבֵא לְיַדֵּי זֶה, אֲבָל הַכֹּל עֲשֵׂה בְּחֲכָמָה, וְעַלִּיּוֹ אָמְרָה חֲנָה (שמואל א ב) ה' יַחַתּוּ מְרִיבּוֹ וְגו' וְיִתְּן עֵז לְמַלְכוֹ וְגו'.

עֲלוֹי, וְאוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹלֵט עֲלוֹי, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ.

מִמַּתְכַּבֵּד - כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ, שְׂהוּא מְכַבֵּד עֲצָמוֹ, מִסְלִסְל בְּשַׁעְרוֹ, מִתְגָּאֵה בְרוּחוֹ, וְהוּא חֲסַר לָחֶם - חֲסַר אֱמוּנָה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (ויקרא כא) לָחֶם אֱלֹהֵיוּ וְגו', (שם) לָחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרִּיבֵם וְגו'.

דְּבַר אַחַר טוֹב נִקְלָה וְעֵבֵד לוֹ - זֶה יַעֲקֹב שְׁהַנְמִיךְ רוּחוֹ לְעֲשׂוֹ כְּדִי שְׂאֵחַר כֶּף יְהִיָּה לוֹ עֵבֵד וְיִשְׁלֹט עֲלוֹי וְיִתְקִיִּים בּוֹ (בראשית כו) יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאוּמִים וְגו', וְעַדִּין לָא הָיָה זְמַנּוֹ כְּלָל, אֶלָּא מִשׁוּם שְׁהַעֲבִירוּ יַעֲקֹב לְסוֹף הַיָּמִים. וְעַל זֶה הָיָה מֵיֵד נִקְלָה, וְאַחַר כֶּף אוֹתוֹ שְׂמַתְכַּבֵּד יְהִיָּה עֵבֵד לוֹ. אוֹתוֹ שְׂהוּא חֲסַר לָחֶם יְהִיָּה עֵבֵד לְאוֹתוֹ שְׁנַתְּנוּ לוֹ רַב דְּגֵן וְתִירוּשׁ.

בָּא רְאָה, עַל זֶה, מִשׁוּם שְׂיַדַע יַעֲקֹב שְׁהַצְטְרִיךְ לוֹ, עֲכָשׁוּ הַתְּהַפֵּךְ לוֹ לְנִקְלָה, וְיִזְתַּר חֲכָמָה וְעַקִּמוּמִיּוֹת עֲשֵׂה בְזֵה מִכָּל מַה שְׁעֲשֵׂה